

Izhaja vsak petek. — Izdaja Casopisno založniško podjetje »Primorski tisk« Koper. — Naslov uredništva in uprave: Koper, Cankarjeva ulica 1, telefon 179 — Posamezni izvod 10 din. — Celoletna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrtletna 130 din. Za inozemstvo letno 1000 din ali 3.5 dolarja. — Bančni račun 602-70-1-181. — Rokopisov ne vračamo.

S PLENUMA OK ZKS, OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA IN OKRAJNEGA ODBORA SOCIALISTIČNE ZVEZE

Za višji osebni dohodek po učinku dela

Zaradi izredne pomembnosti uvažanja novega sistema nagrajevanja v gospodarskih organizacijah na območju okraja Koper in realizacije družbenega plana v prvem polletju 1959 je bila v ponedeljek, 27. t. m., v mali gledalški dvorani v Kopru skupna seja treh najpomembnejših okrajnih političnih forumov, OK ZKS, Okrajnega odbora SZDL in Okrajnega sindikalnega sveta.

Predsedujoči, sekretar OK ZKS tov. Albert Jakopič-Kajtmir, je uvodoma poudaril pomembnost delitve osebnega dohodka v okviru novega sistema nagrajevanja, ki je zaradi svoje stimulativnosti glede hitrejšega zviševanja produktivnosti dela, s tem pa zviševanja občega družbenega standarda, tako važno vprašanje, ki zasluži, da ga po potrditvi novih tarifnih pravilnikov obravnavajo okrajni politični forumi na skupni seji, prav tako pa nato tudi politični forumi po vseh občinah našega okraja. Enako važno vprašanje, ki je s prvem tesno povezano, pa so naloge, ki stoje pred nami spritno zaostajanja v realizaciji družbenega plana našega okraja v letošnjem prvem polletju.

K prvi točki dnevnega reda je podal referat predsednik Okrajnega sindikalnega sveta tovarš Franc Klobučar, ki je med drugim izjavil:

Predvsem je treba reči, da je glede nagrajevanja v naših gospodarskih organizacijah še dosti zastarelega pojmovanja, proti kateremu se morajo boriti vse politične organizacije, kajti za vsako ceno moramo uveljaviti princip, po katerem bo izključno le delovni uspeh posameznika povezan z uspehom njegove delovne enote in podjetja, osnova za delitev osebnega dohodka, hkrati pa nujno mora povzročiti tudi višjo produktivnost dela — to pa je osnova za dvig osebnega standarda delavcu in osnova za dvig obče življenjske ravni.

Ugotoviti moramo, da je v primerjavi s petletnim perspektivnim družbenim planom naraščanje produktivnosti dela v našem okraju v zaostan-

ku. Imamo pojave, da bruto proizvod narašča, narodni dohodek pa zaostaja. Poglavitni vzrok temu je brez dvoma še vse premajhna produktivnost dela.

Tovariš Klobučar je izrazil prepričanje, da se bodo ta vprašanja začela vse bolj povoljno razvijati z uveljavitvijo novih tarifnih pravilnikov. Če pa bomo hoteli to doseči, moramo prav vsa določila tarifnega pravilnika v slednji gospodarski organizaciji temeljito in znova pojasniti delovnemu kolektivu, kajti v pripravljalnem postopku v zvezi s sprejetjem novih tarifnih pravilnikov vse to ni bilo delavcu dovolj pojasnjeno. Posameznega člana delovnega kolektiva namreč danes ne more več zanimati samo tarifna postavka, temveč ga mora zanimati analiza ekonomskega uspeha gospodarske organizacije, ki je odvisna od čimboljše organizacije dela, od varčevanja za surovinami itd., zlasti seveda tudi od čimvečje storitve vsakega posameznika. Gre pri tem za element, ki dviga produktivnost dela.

REALIZACIJA PLANA V PRVEM POLETTJU 1959

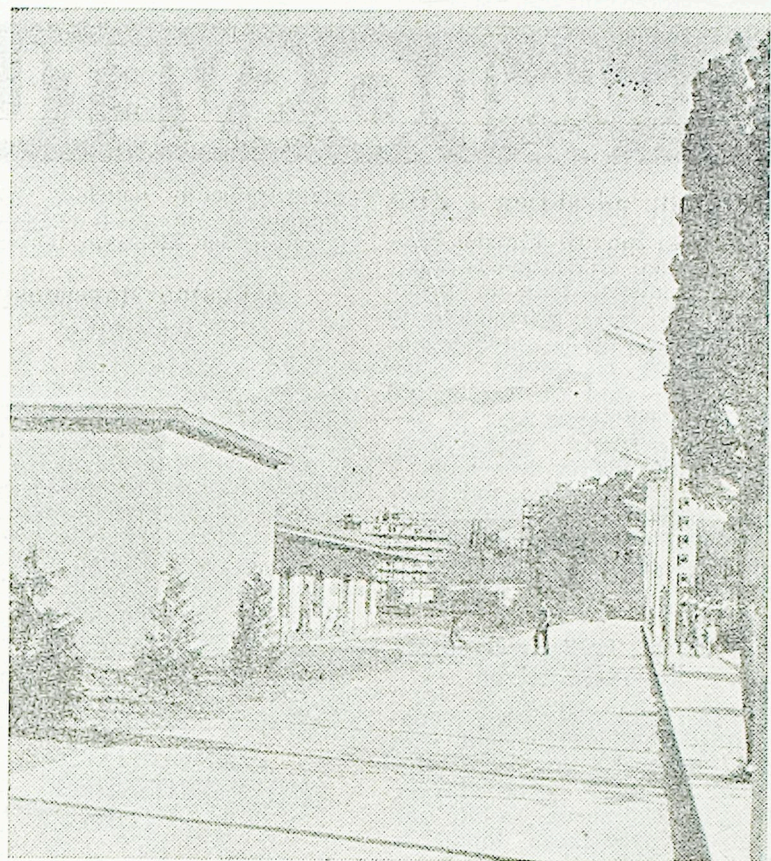
V nadaljevanju se je poročal podpredsednik Okrajnega ljudskega odbora inž. Peter Aljančič o realizaciji okrajnega plana v prvem polletju 1959. Pripomnil je, da bo poročal samo o nekaterih osnovnih podatkih, vtem ko bo v mesecu avgustu, ko bo izdelana tudi podrobna analiza stanja v gospodarskih organizacijah na osnovi njihovih letnih obračunov, OLO na svoji seji lahko bolj temeljito razpravljalo o teh vprašanjih.

Nasproti letu 1958 je bila v prvem polletju letošnjega leta po družbeni evidenci vnovičena realizacija za 2,7% višja. V celoti je bil v našem okraju v prvem polletju letošnji plan izpolnjen za 48%. Trgovina na debelo je izpolnila polletni plan s 76% zaradi politike zmanjševanja posrednikov.

Zunanja trgovina pa je polletni plan izpolnila s 74%. V primerjavi s prvim polletjem lanskega leta so se polproizvodi zmanjšali za 17%, končni proizvodi pa za 30%, vtem ko so se zaloge surovin in reprodukcijskega materiala povečale za 6%.

Industrija je izpolnila v prvem polletju 39% letnega plana, po fizičnem obsegu za 29 manj kot predvideva družbeni plan. Položaj je močno podedben situaciji v prvem polletju lanskega leta, kar pomeni, da bo tudi letos v drugem polletju treba razviti največjo aktivnost za doseg letnega plana.

V nadaljevanju je tovarš podpredsednik navedel nekatere objektivne vzroke za takšno stanje, pri čemer je navedel procent izvršitve plana za posamezna podjetja in poudaril, da je v splošnem dinamika proizvodnje v našem okraju v skladu s povišanjem delovne sile, čeprav nekatera podjetja močno prekoračujejo postavljeni plan za poselitve nove delovne sile, nimajo pa hkrati enakovredne povečane proizvodnje. Prav tako je navedel (Nadaljevanje na 2. strani)

Semedela pri Kopru vse bolj raste v novo stanovanjsko središče mesta. Številnim stanovanjskim hišam so se te dni pridružile še nove in 76 stanovanj ob cesti proti Škocjanu bo v kratkem vseljivih. Sedaj je predvidena gradnja Semedele III., kjer bo dobilo nova stanovanja okrog 2500 prebivalcev. Spritno tako velikega števila prebivalcev v Semedeli pa bo sedaj nujno potrebno zgraditi nadaljnje prostore za uslužnostno obrt in za prodajalne blaga široke potrošnje.

KULTURNO SODELOVANJE JUGOSLAVIJE IN ITALIJE

Večer italijanskih popevk v Kopru

V okviru letošnje poletne sezone bodo Primorske prireditve 25. avgusta na Titovem trgu v Kopru priredile »Večer italijanskih popevk«, na katerem bodo nastopili med drugimi tudi pevci Claudio Vilia, Teddy Reno, Julia de Palma, Anna D'Amico, Anna Paris in drugi. Igrala bosta dva orkestra, in sicer 40-članski Cergoljev orkester in 8-članski Russov jazz-orkester. Spored, o katerem bomo točneje pisali v prihodnjih številkah našega lista, bosta prenašala RAI-TV in RTV Ljubljana in bo obsegal približno 15 znanih popevk z zadnjih festivalov v San Remu in Neaplju. Napovedovali ga bodo dvojezično, slovensko in italijansko.

Do te prireditve je prišlo v procesu poglobljanja kulturnih vezi med Italijo in Jugoslavijo. Na skupnem sestanku, ki je bil v soboto, 26. t. m., v Kopru, so se italijanski generalni konzul dr. Guido Zecchin, predsednik UO Primorskih prireditev Črtomir Kolenc, predsednik okrajnega Sveta za prosveto in kulturo Stane Škrabar in predstavniki naše in italijanske radio-televizijske do-

govorili o vsem potrebnem glede sporeda in organizacije. Direktni televizijski spored iz Kopra bo oskrbela RTV Ljubljana, italijanski tehniki pa bodo poskrbeli za radijski most z oddajnikom na Banovskem hribu za celotno italijansko televizijsko omrežje. Preko oddajnika na Nanosu pa

bo Ljubljana posredovala program še Zagrebu in Beogradu.

To bo prvo sodelovanje italijanske in jugoslovanske televizije, za katerega bo brez dvoma veliko zanimanje med prebivalstvom našega obalnega pasu, med turisti in televizijskimi gledalci na obeh straneh meje.

Za cenejšo preskrbo

V preteklih štirinajstih dnevih so imeli nadzorni organ, koprskega okraja skupaj s prizadetimi zbornicami oz. podjetji vrsto sestankov zaradi znižanja cen gostinskih uslugam, zaradi oskrbe z mesom in zaradi prodaje kruha v mlekarnah.

Za več časa namreč nadzorni organi ugotavljajo, da so cene gostinskih m uslugam mnogokje previsoke, čeprav bi jih glede na vse večje število gostov lahko znižali. Istega mnenja je bila tudi Trgovinska zbornica. Zato so priporočali, naj znižajo cene nekaterim gostinskih uslugam, zlasti pa morajo gostinski obrti znižati ceno vina, zaradi že pred meseci znižanega prometnega davka.

Glede oskrbe trz sea z mesom so menili, naj bi mesarska podjetja pokazala več pobud za samostojno oskrbo z mesom, dalje, da morajo čimti mesnice večjo izbiro vrst mesa, mesnice pa naj bodo vedno odprte. Glede cen so menili, naj tudi potrošniki sami nadzirajo mesarje, če jim pra-

vilno zaračunavajo meso, meso I. in I.a kvalitete pa bodo odslej prodajali le v določenih mesnicah pod tržninskim nadzorstvom.

Ker so bile pred petimi pekarnami v Kopru vedno vrste, so sklenili, da odslej prodajajo v nedeljah dopolne kruh tudi štiri mlekarne, dalje v »Delikatess« in v specializiranih trgovinah v Dekanih, Pobjeh, Bertokih, Vanganelu in Škocjanu.

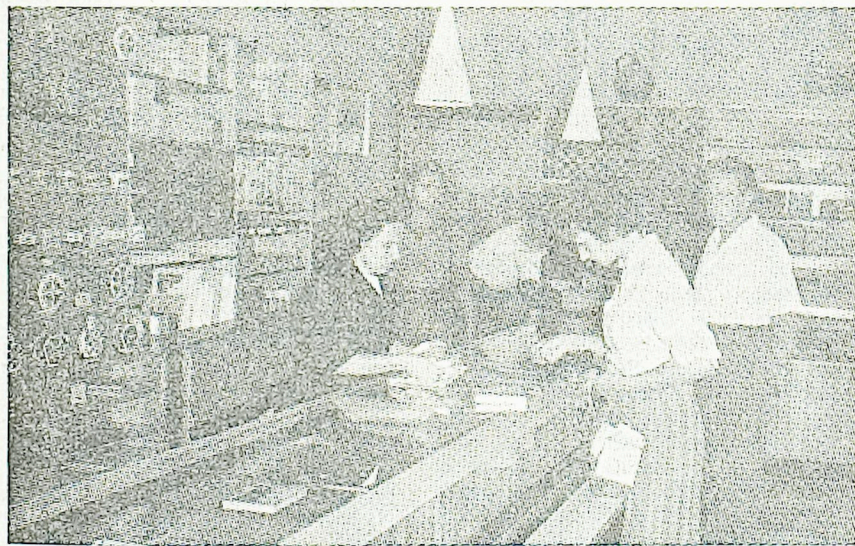
PIRAN: 1. avg. HNK Reka ERO Z ONEGA SVETA — opera, 2. avg. HNK Reka ZETEV — balet.

KOPER: 3. avg. HNK Reka ERO Z ONEGA SVETA — opera, 4. avg. HNK Reka ZETEV — balet.

ODOBREN KREDIT ZA MOTEL V POSTOJNI

Na zadnjem sestanku upravnega odbora Jugoslovanske investicijske banke, centrale za Slovenijo, so na temelju natečaja za zidanje motelov na turistično važnih cestah, dovolili začetek investicijskih del za gradnjo treh motelov v Sloveniji. Med temi bo tudi motel, ki ga bodo zgradili nedaleč od Postojnske jame in bo imel 46 ležišč, predračunska vsota pa znaša 31 milijonov din.

Nova papirnica v Kopru

V soboto dopoldne so ob navzočnosti številnih gostov — med njimi so bili tudi tajnik OLO Črt Kolenc, podpredsednik ObLO Koper Marko Rainer, načelnik tajništva za gospodarstvo OLO Alfonz Dolhar in tajnik trgovinske zbornice koprškega okraja Rado Čotar — odprli v Kidričevi ulici 14 novo papirnico, ki je v sklopu CZP »Primorski tisk«. Gostje so si ob tej priložnosti ogledali mimo prostorov sodobno urejene papirnice — načrte za notranjo opremo je izdelal arhitekt Mitja Modic — tudi ostale upravne prostore podjetja in glavno skladišče založbe »LIPA«. Navzoče je pozdravil predsednik delavskega sveta tega podjetja tov. Bolte Gorup, ki jih je seznanil tudi z načinom finansiranja temeljite adaptacije upravno stanovanjske zgradbe, v kateri je tudi nova papirnica. Pri tem je omenil, da je za sodobno opremo papirnice, ki jo je izdelalo podjetje »Obnova« v Izoli, kolektiv tega podjetja odstopil 1.200.000 dinarjev iz viška lanskoletnih

plač. H koncu je tov. Gorup izrazil prepričanje, da bo ta nova, razmeroma prostorna, za perspektivni razvoj Kopra pa še vendar prej premajhna kot prevelika papirnica po svoji stroki zadovoljivo služila širokemu krogu potrošnikov v Kopru, hkrati pa se je zahvalil okrajnemu in občinskemu ljudskemu odboru za vso pomoč, ki jo nudita temu časopisno-založniškemu podjetju.

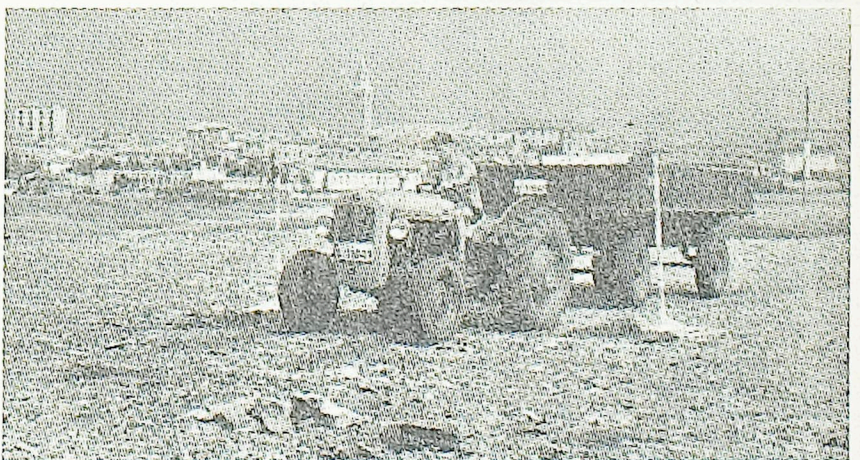
Nedvomno bo nova prostorna papirnica v Kidričevi ulici imela vse več obiskovalcev, kupcev. Ne le šolsko mladino, ki bo rada segala po lepo razstavljenih šolskih predmetih, temveč tudi domače in tuje turiste. Predvsem zaradi primernega kraja in prikupnega prostora. Osebjem pa bo odslej lahko tudi laže skrbelo, da bo kupcem na razpolago čimveč predmetov, ki si jih želijo kupiti, oziroma bodo kupcem tudi hitreje postregli. In končno — lepi prostori so v okras tudi Kopru, kjer tako urejenih lokalov še vedno primanjkuje.

Lep uspeh naših traktoristov

Okrajni odbor Ljudske tehnike v Kopru je s sodelovanjem Zavoda za pospeševanje kmetijstva, Strokovnega združenja kmetijskih posestev, zadržnih poslovnih zvez ter Društva traktoristov in kmetijskih strojnikov okraja Koper priredil v nedeljo v Kopru pod pokroviteljstvom OZZ Koper in Strokovnega združenja kmetijskih gospodarstev našega okraja II. okrajno tekmovanje v kmetijskem strojništvu. Tekmovanja se je udeležilo 17 traktoristov, ki so morali pokazati vse svoje strokovno znanje v oranju, spretnostni vožnji, agrotehniki, motoroznanstvu in prometnih predpisih. Zmagovalec Koloman Konkulič, traktorist Ljivorejsko poljedelskega kombinata v Postojni, je zbral 237 od 300 možnih točk ter dobil v trajno last pokal pokrovitelja. Drugi je bil Karlo Ražman, traktorist Državnega posestva Brič-Puč, tretji pa Viktor Obad, traktorist KZ Pobjeh—Čezarji. Razdeljenih je bilo tudi osem denarnih nagrad.

Komisije so traktoriste zelo strogo ocenjevale, upoštevale pa so težek teren. Doseženi rezultati

so zelo dobri in upati je, da bodo naši traktoristi z uspehom tekmovali tudi na republiškem tekmovanju, ki bo 29. in 30. avgusta v Kopru.

Velike preglavice je na nedeljskem tekmovanju traktoristov in kmetijskih strojnikov delal težek teren, vendar so vsi tekmovalci dosegli lepe rezultate in s tem dokazali, da bodo z vztrajnostjo lahko krepko posegli konec avgusta v borbo za prva mesta na republiškem tekmovanju v Kopru.

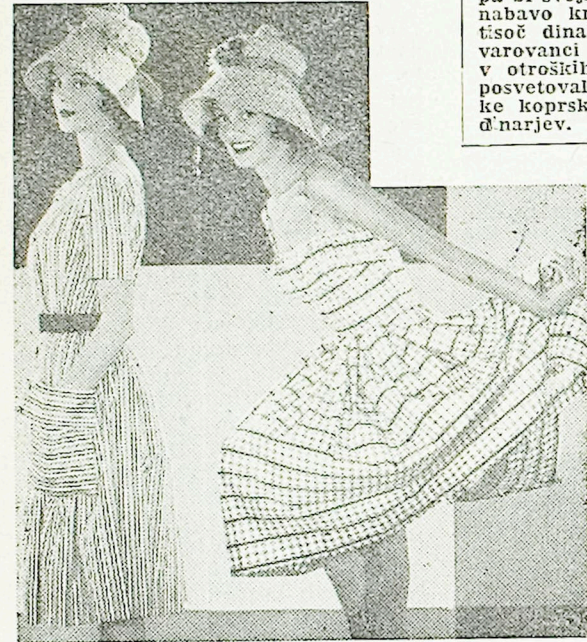

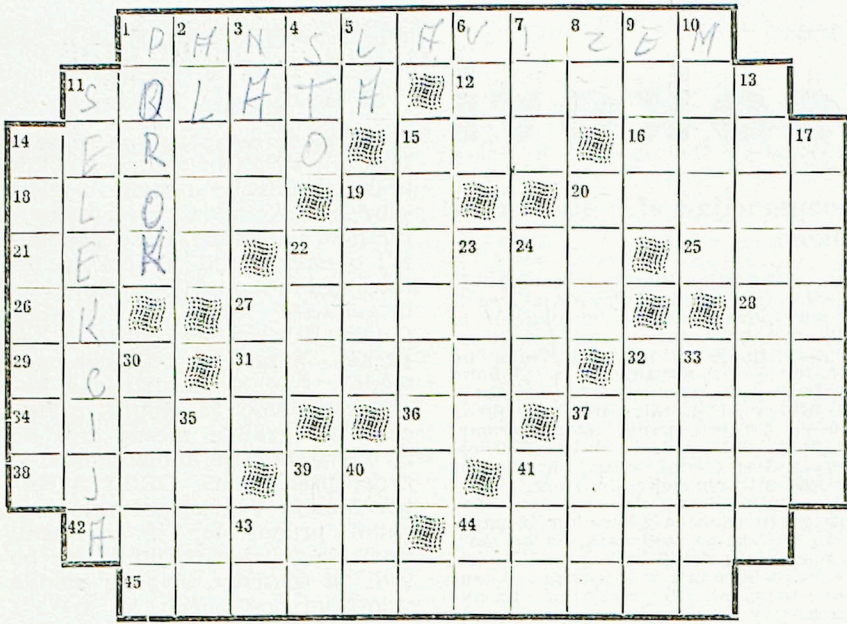
Križanka

Vodoravno: 1. gibanje za politično in kulturno enotnost vseh Slovanov v prejšnjem stoletju, 11. povrtnina, 12. starogrški pesnik, najstarejši predstavnik grške zborovske lirike, ki je cvetela pri Dorcih, 14. plemenita pasma ovce, 15. spodnji del posede, 16. država v Prednji Aziji, 18. tropska rastlina iz družine lilij, 19. prislov, ki izraža dodajanje, nadaljevanje, 20. lepa ptica močvirnica, 21. deset gramov, 22. grška boginja modrosti in umetnosti, 25. umetnost (lat.), 26. začetnici podpredsednika Zveznega izvršnega sveta, 27. najvažnejša svinčeva ruda, 28. španski spolnik, 29. mlada kravica, 31. izdam, denunciram, 32. poseben prostor v gledališču, 34. slap Savice v Logarski dolini, 36. predlog, 37. moško ime, 38. izvrstna jenska paša za čebele, 39. pesem hvalnica, 41. slavni francoski pisatelj tragedij, sodobnik Moliere («Andromaha»), 42. zdravilna rastlina, 44. zabavljica, 45. narodopisje.

Navpično: 1. garant, 2. turško moško ime, 3. znan Zolajev roman, 4. število, 5. romanski spolnik, 6. slano jezero v vzhodni Turčiji, 7. ilovica, 8. kratica politične organizacije, 9. arabski knez, 10. ime filmske igralkke Schell, 11. znanost o nastanku vrst, po kateri narava izbira najspodobnejše predstavnike, 13. kraj severno od Trsta, znan po kamnolomih »kraškega marmora«, 14. portugalski otok v Atlantiku, 15. italijanska pisateljica, ki opisuje Sardinijo (Grazia), 17. sladkosti, 19. smešnica, 20. poseben položaj v šahovski partiji, 22. okrasni ptič, 23. pritok Tibere pri Rimu, 24. spremljevalec

Preproste obleke za vroče poletne dni iz navadnega pralnega blaga, kakršnega je v naših trgovinah dovolj na izbiro po dostopni ceni. Če se odločimo za bolj odprto obleko, bo praktično, da si omissimo poleg tudi kratek bolero

ognja, 27. portugalska kolonija v zahodni Indiji, 30. ime francoskega književnika Gidea, 32. italijanska pokrajina ob Tirenem morju, 33. zapreka, 35. največji nemški idealistični filozof, 37. podariti, 39. čutni organ, 40. ime Hammarskjölda, 41. ime filmske igralka Vallona, 43. veznik, 44. srbski predlog.

OTROKOVI STAROSTI PRIMERNO HRANO

Pred kratkim je izšla knjižica »Prehrana predšolskega otroka«, ki jo je izdal Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani.

Knjižica vsebuje praktična navodila za izbiro in sodoben način pripravljane hrane. 57 celodnevni jedilnikov, razdeljenih na posamezne letne čase, bo marsikateri materi olajšalo skrb, kaj in kako pripraviti hrano svojemu otroku.

Okrajni zavod za socialno varovanje Koper je odkupil 700 izvodov takih knjižic, katerih cena je 280 dinarjev za en izvod. Da pa bi svojim zavarovancem olajšal nabavo knjižice, je prispeval 105 tisoč dinarjev. Tako si bodo zavarovanci lahko nabavili knjižico v otroških dispanzerjih ali pa v posvetovalnicah za matere in otroke Koprškega okraja po ceni 130 dinarjev. BF

REŠITEV ZADNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. stator, 7. Malaka, 13. hurikan, 15. pelikan, 16. Aneta, 17. oko, 19. Izola, 20. kino, 21. Trier, 23. rak, 24. ena, 25. gamt, 26. Arad, -a, 29. sa, 30. nona, 31. Opel, 32. pr., -p, 33. Haag, 34. amin, 35. are, 36. Eol, 38. Oscar, 40. bron, 41. Apaši, 44. tok, 45. Eroti, 46. Rapallo, 48. antimon, 50. etilen, 51. banana.

Navpično: 47. L(ev) N(ikolajevič Tolstoj), 49. N(arodna) B(anka).

PROSPEKT V ŠESTIH JEZIKIH

Uprava Postojnske jame, ki je doslej izdala že številne prospekte v tujih jezikih za Postojnsko jamo, je pred kratkim založila še prospekt Predjamskega gradu. V prospektu, ki ima naslov »Vodnik po gradu v Predjami« in je izšel v šestih jezikih (v slovensčini, srbohrvaščini, angleščini, italijanščini, francoščini in nemščini) v 100.000 izvodih, so objavljeni glavni podatki o nastanku Predjamskega gradu in podatki o sedanjih ureditvi in o muzejskih zbirkah, ki so v prostorih spropja. Vsak obiskovalec bo odselej hkrati v vstopnico za obisk prospekt v jeziku, kakršnega bo Predjamskega gradu dobil tudi želel. Vsekakor je pobuda uprave Postojnske jame, da je izdala prospekt, vredna pohvale, saj bodo številni obiskovalci tega zgodovinsko zanimivega gradu lahko tudi kasneje doma prebirali prospekt.

»SLOVENSKI JADRAN«
v vsako hišo
Slovenskega Primorja

G. GLENWOOD CLARK

Nova luč

(Odlomek iz povesti THOMAS ALVA EDISON. Izdala založba Lipa Koper v prevodu Daše Komac in v opremi Emila Marinška)

Zarnice niso gorele dlje kot nekaj minut. Mislili smo, da so brezračne, pa niso bile. Ko smo vključili poln tok, je vročina izrinila zrak, ki je bil v oglju. Ta novi zrak je napolnil zarnico, pokvaril brezračni prostor in povzročil, da so vlakna zgorela. Sedaj grem vlakna ponovno, da odstranim zrak, ki bi utegnil biti v njih. Brž ko bom prekinil tok, začni ponovno in iz-črpaj ves zrak iz krogle. To drugo črpanje bo ustvarilo popoln brezračni prostor in svetilko, ki jo potrebujemo.

Cez nekaj sekund je Edison zklaplil električni tok. Vlakna so se ohladila in potemnila. »Začni črpati, Frank«, je rekel Edison, »sedaj bova videla uspeh mojega novega poizkusa.«

Frank je odprl ventil in zračna črpalka je začela delovati. Po stopnicah je prišel pihalec Ludvig Boehm. »Gospodar, je rekel z močno tujim naglasom, rad bi bil popoldne prost. Sel bi v New York. Nazaj bom še danes do šeste ure zvečer.«

»Prav, Boehm«, je odgovoril Edison. »Toda preden greš, mi napišni še nekaj krogel. Utegni bi jih potrebovali pred koncem dneva.«

Boehm je odšel. Cez nekaj časa je ukazal Edison Franku, naj ustavi črpalko. »Sedaj bova videla, kako dolgo bo gorela nova brezračna krogla«, je rekel izumitelj. Cez trenutek je Edison zavrtel stikalo tako, da je ojačil tok do kroga. Vlakno je svetlo začaralo in oddajalo toploto, jasno svetlobo, bleščečo celo v jutranjem soncu, ki je sijalo skozi laboratorijska okna.

Boehm se je kmalu vrnil z novo napihnjenimi krogli. Položil jih je na mizo in obljubil, da se bo vrnil v Menlo Park do šeste ure, ter odšel, da bi ujel vlak prot. New Yorku.

Edison in Frank sta gledala žarečo svetlobo. Pretleko je petnajst minut, nato ena ura. Do dvanajstih je gorela luč skoraj štiri ure — najdlje, kar je kdaj koli gorela kakršnakoli luč v laboratoriju. Frank je čul udarec lastnega srca. Ali je gospodar ustvaril popolno luč, za katero se je toliko časa mučil?

Proti popoldnevu je luč še kar naprej razlivala svojo mehko svetlobo in Edison ni hotel zapustiti laboratorija. Frank mu je prinesel na pladnju južino.

»Dolgo že delaš, fant moj«, je rekel izumitelj. »Bolje bo, da greš domov in se spočiješ.«

»Dovolite mi, da ostanem, gospod Edison«, je prosil Frank. »Rad bi z vami opazoval.«

Edison se je nasmehnil svojemu mlademu pomočniku: »Če res hočeš ostati, lahko ostaneš.«

„Beden otroka“

Letos bomo v času od 5. do 12. oktobra praznovali Teden

NOVE knjige

Josip Ribičič:

ZA ZAPAHI

Med številne knjige, ki so jih izdale letos naše založbe v počastitev 40-letnice ZKJ, sodi tudi zbirka črtic Josipa Ribičiča ZA ZAPAHI v izdaji mariborske založbe Obzorja. S preprostimi zapiski svojih doživetij in opažanj iz zaporov v Ljubljani in v raznih mestih Italije je uspelo avtorju ustvariti prepričljiv umetniški dokument iz revolucionarne borbe. S tenkim poslušom književnika je ujel pisatelj čustvovanje sojetnikov, sovraštvo in ljubezen, okrutnost in nežno materinsko ljubezen, zverinsko mučenje in trdnost revolucionarjev. Življenje za zapahi je opazoval Ribičič iz svojega zornega kota in pokazal pri tem veliko življenjsko razumevanje, celo za humor, ki pa izzveni za zapahi malce trpk.

Knjigo je ilustriral in opremil Mihael Vojska.

Ludvik Aškenazy:

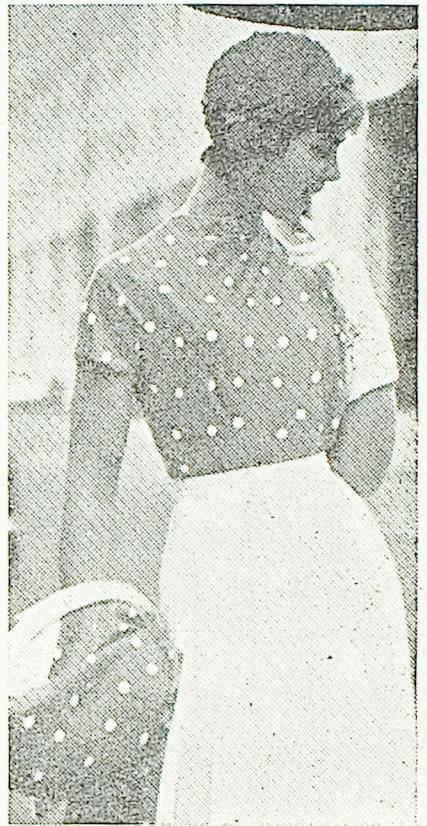
INDIJANSKO POLETJE

V slovenskem prevodu smo spoznavali češkega pisatelja Ludvika Aškenazyja pred časom, ko je revija »Otrok in družina« (prej »Mladi svet«) objavljala njegove »Otroške etude«. Mimogrede rečeno, upajmo, da jih bomo dobili zbrane v knjižni izdaji. Zdad nam ga je predstavila založba Mladinska knjiga, ki je v svoji žepni zbirki Školjka izdala njegov ameriški dnevnik INDIJANSKO POLETJE. Knjige je Tepo tekoče prevedel Božidar Borko, opremila pa Mira Rojec.

»Indijansko poletje« je moderen potopis, zmes reportaže in poezije, dejstev in njihove umetniške stilizacije, resničnosti in njene kritike. V njem spoznamo največje velemesto sveta, New York in zamegljeni nebotičniški razgled po širni Ameriki. Avtor je preživel v tem velemestu bore tri mesece, premalo, da bi doobra spoznal to velikansko človeško mravljišče in vendar tako dolgo, da je zaznal njegove značilne pojave. Aškenazyja zanima predvsem delovni človek v deželi velekapitalizma, njegovo življenje, misli in čustvovanje. Knjiga je razdeljena v vrsto kratkih poglavij, od katerih je vsako trenutni posnetek življenjske stvarnosti. Ilustrirajo jo originalne fotografije iz ameriškega življenja.

otroka. V tem tednu naj bi še prav posebno prišla do izraza skrb naše skupnosti za izboljšanje pogojev, v katerih žive otroci.

Zlasti je letos poudarjena potreba, da mobiliziramo državljane, starše, mladino in otroke v stanovanjski skupnosti, da bo leta čimprej zaživela kot velika družina. Gre za nadaljnji razvoj obstoječih skupnosti in za ustanavljanje novih. S tem bomo tudi izboljšali pogoje za ustanavljanje novih otroških ustanov, igrišč in podobno, kar bo prineslo v vzgajanje bodočih socialističnih državljanov nove oblike in novo vsebino. Teden otroka bo pregled uspehov, ki jih leto za letom dosegamo v skrbi za otroka, in teden, ko sprejemamo nove naloge za prihodnje obdobje.

Komplet oziroma kostum z bluzo, podlogo na jopici in kapo iz iste-ga blaga.

DOLFKA BOŠTJANČIČEVA ZAČASNA PREDSEDNICA ZSD SLOVENIJE

Dne 11. julija 1959 je bila seja tajništva GO ZSD Slovenije, na kateri so imenovali tov. Dolfko Boštjančič za vršilca dolžnosti predsednice GO ZSD Slovenije.

Na prvem plenumu ZSD Slovenije, ki bo v jeseni, pa bo izvoljena predsednica.

Istega popoldneva ob šestih se je vrnil Ludvig Boehm iz New Yorka. Edison ga je prosil, naj zapečati kroglo, medtem ko še gori na cev. zračne črpalke. Boehm je z izkušenimi strokovnjaškimi gibi zapečatil svetilko. Brezračna krogla je sedaj visela na lastnih žicah.

Skupinica opazujočih je veselo šepetala, ko je odbila ura osem. Svetilka je gorela neprenehoma dvanajst ur. Priznano so svetlovali Edisonu, naj gre domov in se naspi, a njegovi uslužbenci bodo medtem stražili. Toda Edison ni hotel oditi. Hotel je stražiti sam vso noč. Frank Jehl ga je prosil, če sme bedeti z njim. Edison mu je dovolil bedeti vso noč, ker se je spomnil na stotine krogel, iz katerih je deček črpal zrak, in ker je želel, da bi bil njegov zvesti sodelavec zraven, ko bo zmagala prva električna svetilka na svetu.

Polnoč je poslala gospa Edison pladenj hrane. Ob svetlobi svetilke, ki je še vedno zmagoslavno gorela, sta si razdelila Edison in Frank polnočno pojedino. V teh dolgih, nočnih urah so večkrat prišli za nekaj minut Kreusi, Boehm in Lawson. Svetilka je še živeła in žarela.

V ponedeljek, 20. oktobra ob osmih jutraj je čudežna svetilka gorela 24 ur. Edison in Jehl sta utrujena in zaspala odšla na svoje domove, da bi malo zadremala. Stražo so prevzeli Batchelor in drugi. Obljubili so, da bodo natančno zapisali minuto in sekundo, ko bo dogorela luč.

V ponedeljek zvečer sta se vrnila Edison in Frank v laboratorij. Luč je še živeła. Batchelor in njegovi pomočniki niso hoteli iz sobe. Gospa Sally Jordan jim je poslala iz penziona hrano. Stražarji so si začeli pripovedovati šale in peti, da bi ostali budni. Se med šalami in pesmijo so jim uhajale oči k sijajoči stekleni obli. Edinsona je bolela glava, ker je venomer strmel v žarečo vlakno v svetilki. Sedel je k orglam v laboratoriju in z enim prstom igral melodijo, da bi preglašil utrip svojega srca.

Ob sončnem vzhodu v torek, 21. oktobra 1879, je prva svetilka še gorela. Vsak delavec, ki je lahko zapustil svoje mesto, je prišel v laboratorij. V torek popoldne med eno in drugo uro je vedel Edison, da je ustvaril svetilko, ki bo neomejeno dolgo gorela. Hotel je izvedeti kaj več o tej magični svetilki, zato je sklenil, da jo bo razdril. Možje so zadrževali dih, ko je izumitelj električne luči položil roko na stikalo, ki je uravnavalo tok. Izumitelj je bolj in bolj jačal tok. Vlakno je žarelo svetleje in svetleje. Naenkrat se je zabliskalo in luč je ugasnila. Edison je odstranil uničeno kroglo in jo takoj poslal na pregled pod mikroskop.

Električna luč se je rodila v torek, 21. oktobra 1879, ko je izdelal Edison prvo trajno brezračno žarnico. Ponosen na svoj izum, je prosil izumitelja glavnega urednika »New York Herald«, naj pošlje novinarja v Menlo Park. Marshal Fox in časopisni ilustrator sta pohitela v Edisonovo delavnico. Pod vodstvom laboratorijskih uslužbencev sta delala novinar in ilustrator dva tedna. V nedeljo, 21. decembra, je »Herald« objavil zgodbo o izumu električne luči.

Čokno v svet

ZANIMIVOSTI OD VSEDOVSOD

Mnogomoštvo v Indiji

Indija je dežela kast. V Malabaru v južni Indiji živi med drugimi tudi kasta Pašajnov, ki se zvesto držijo prav čudnega in nenavadnega običaja, povzetega po verskih izročilih: Vsi bratje iste rodbine smejo imeti le eno ženo. Če bi se kak brat predrznil in bi si vzel ženo edinole zase, bi ga pleme takoj izgnalo.

Razumljivo je, da pride v takih zakonih dostikrat do preprirov, neredko celo do prelivanja krvi. V mnogih primerih te vrste zakona pa vlada tudi mirna sreča in vsakemu izmed bratov se ne zdi nobena stvar na svetu bolj sama po sebi razumljiva kakor to, da pripada ena in ista žena vsem skupaj. Stroge predpise pa je treba seveda brezpogojno upoštevati,

Slavna Sofija Loren se je vrnila domov v Rim prvič, odkar se je v Ameriki poročila s še neločenim filmskim producentom Carlom Pontijem. Pravijo, da je bila zelo razburjena in ganjena do solz, ko jo je množica prijateljev, občudovalcev, fotografov in novinarjev skoraj zasula z rožami, telegrami in drugimi dobrodošlicami. Sofija je sedaj prišla z Dunaja, kjer je snemala zunanje posnetke filma »Olimpia«, notranje pa bodo snemali v studijih podjetja Titanus v Rimu. Bajne bo potem snemala še v Neaplju s Clarkom Gableom.

da ne hodijo zakonski možje drug drugemu v zelnik. Če na primer eden izmed bratov stopi v ženino sobo, pusti pred vrati svoje sandale. To je zgovorno znamenje, ki ne dopušča nesporazuma.

ZDA IN TURIZEM

ZDA se v turističnem pogledu vedno bolj približuje lastnemu kontinentu in Aziji, medtem ko se stari Evropi nekam odmikajo. Po uradnih poročilih se je laniško število evropskih turistov v primerjavi z letom 1957 precej zmanjšalo, zvišal pa se je obisk južnoameriških turistov kakor tudi iz nekaterih azijskih držav. Največji pritek turistov prihaja iz sosednje Kanade. Njeni državljani so lani pustili v ZDA 425 milijonov dolarjev. Precej tudi Mehikanci. Celotni dohodek turizma pa je ZDA lani prinesel 825 milijonov dolarjev, kar je pet odstotkov več kot leto dni prej. V to pa ni všteti še 90 milijonov dolarjev, ki so jih inozemski gostje plačali za prevoz na ameriških ladjah in letalih.

»Delfini, delfini!«

Koga še ni dvignil ta klic, če je bil nekje ob morju ali se je vozil po njem? Vse drvi, da jih vidi. Kdo bi se potem čutil poklican ribičem, ki jim veliki morski sesalec povzroča toliko škode!

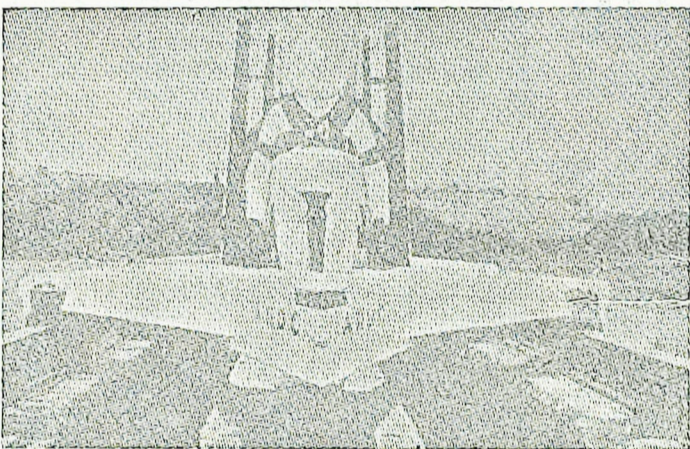
V nekem majhnem japonskem pristanišču so Američani snemali film iz pomorskega življenja. Za glavno sceno je režiser najel 350 ribičev iz bližnje in daljne okolice. Obloženi v krasne samurajske kostime in pokriti z velškimi lasuljami so, razmeščeni po obali in po neštetihi čolnih v slogu 19. stoletja, čakali na snemanje, ki bi se po več uspešnih poskusih moralo pravkar pričeti. Prav tedaj pa se je povsem izven programa oglasil iz vaškega zvočnika razburjen klic: »Delfini, delfini!«

Kot bi trenil, se je slika spremenila. Ne glede na svoja zgodovinska oblačila so ribiči poskakali v čolne in na vso moč zaveslali iz pristanišča. Vsi klici in kriki filmarjev so bili zaman. Ribiči so hiteli za plenom. Sreča se jim je pošteno nasmehnila: ujeli so 270 delfinov, kar jim je prineslo skoraj poldrug milijon

Palica — radio za »policaje« pravijo najnovejši napravi na Angleškem. Z njo so preskrbeli vse nočne stražarje. Palica služi obenem kot antena. V primeru nevarnosti ali alarma je treba pritisniti le na gumb na palici, pa je slišati radiosignale v glavnem postopju. In dežurni lahko takoj telefonira policiji ter prosi za intervencijo.

dinarjev, ameriška filmska družba pa je knjižila izgubo šest milijonov dolarjev in še štiri izgubljene lasulje povrh.

Tale močic, ki se zdi, da je na saneh, lahko teče s hitrostjo 1800 km na uro. Uporabljajo ga v Novi Mehiki in spustijo v tek, kadar se približujejo veliki viharji. Bajne jih odlično užene. Močic se je do zdaj dobro obnesel pri prvih poskusih.

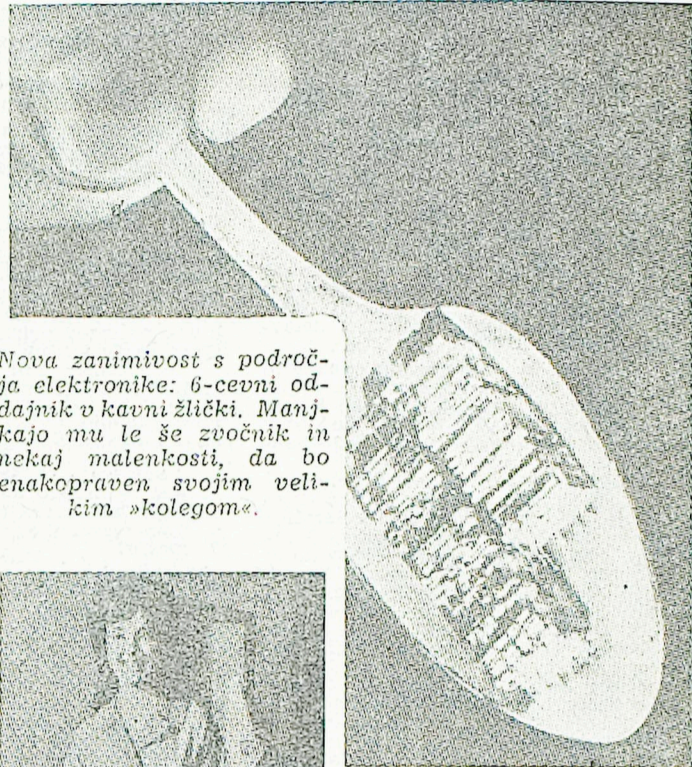
Kače-šiba Tajlandije

V Tajlandiji je mnogo strupenih kač. Dnevno pičijo na desetne domačine, toda nihče jih ne preganja, niti ne ubija. Buda jih štiti, čeravno predstavljajo stalno nevarnost za prebivalstvo, zlasti ob velikem deževju. Debele so kot drevesne veje ali pa tanke kot prst. Vendar kača ne piči, razen v svojo obrambo. V veliki vročini spe po ves dan na skalah, zvečer se pa plazijo med visokimi travami in si iščejo hrano. Tedaj se zgodi največ nesreč. Domačini se ob večernih urah vračajo z dela na svoje domove in ker je kača med visoko travo težko opaziti, je nevarnost, da stopijo nanjo, nakar kača piči.

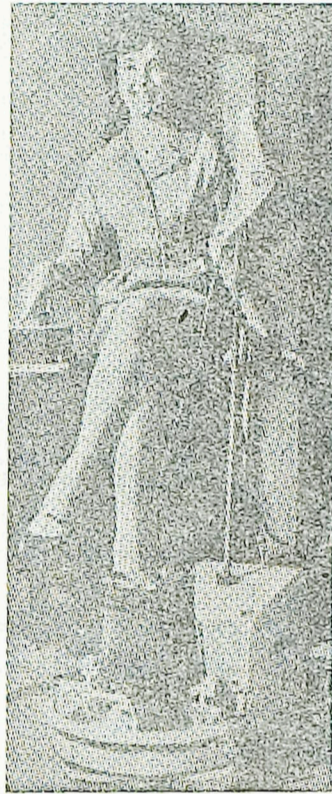
V Bangkoku je inštitut Pasteur, ki izdeluje protistrup za kačji pik in ga nato razpošilja podeželskim dispanzerjem. Od domačinov kupuje žive kače, ki jih ti polove. Pitone, kobre in gače plačuje na meter, to je po dolžini in tudi po teži. V tem zavodu goje strupene kače v nekakih kotlih iz cementa in posebni uslužbenci jih hranijo in jim tudi odvzemajo strup, ki ga potem uporabijo za izdelavo protistrupa. Ti možje prav dobro poznajo pravi trenutek in položaj, kako prijeti kačo, da ne more pičiti. Zgrabijo jo pod glavo in jo trdno drže s prsti brez kakih rokavic ali drugega zaščitnega sredstva. Enkrat tedensko jim po dolgi cevi vlijejo v žrelo mleka, kar pomnoži dozo strupa, ki jim ga odvzamejo, nato jih spravijo v njihove kotličke.

Vrt zavoda Pasteur, v katerem živijo te najbolj strupene kače, je postal znamenitost Bangkoka.

Prevedla: K. L.

Nova zanimivost s področja elektronike: 6-cevni odjajnik v kavni žlički. Manjkajo mu le še zvočnik in nekaj malenkosti, da bo enakopraven svojim velikim »skolegom«.

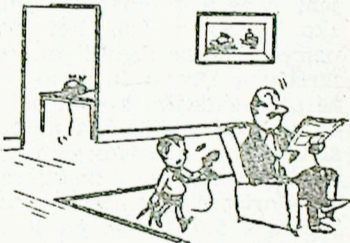
KREMEJ DOBI PRIRASTEK

Na prostranem ozemlju moskovskega Kremlja bo v dobrem letu zraslo novo poslopje, namenjeno kongresom, partijskim in množičnim proslavam. Opremljeno bo s televizijskimi in radijskimi, telefonskimi in kino aparati. Docela sodobno urejeno bo izročeno uporabi sredi oktobra prihodnjega leta.

»DUNAJ« NA DONAVI

V avstrijski ladjedelnici Korneuburg so v začetku julija splavili 86 m dolgo motorno ladjo z 850 BRT. Dalj so ji ime »DUNAJ«. Na krov bo lahko sprejela 210 potnikov. Dva motorja po 1200 KS jo bosta poganjala do 29 km hitro po Donavi, kjer bo služila tujskemu prometu. »Dunaj« je največja potniška ladja, ki so jo doslej zgradili v Korneuburgu. Naročnica je bila SZ.

Domači robot so dobile gospodinje s tole napravo, ki čisti in lošči tla, in sicer sto kvadratnih metrov na uro. Aparat še preizkušajo. Strokovnjaki zatrjujejo, da bo s svojim »magnetičnim spominom« lahko opravljal sam to delo, le prvič ga bo morala voditi gospodinja. Napovedujejo že tudi mehanične roke za razna dela v kuhinji.

— Očka, tebe kličejo...

Jack London:

59

SMOKE BELLEW

»Deset mi jih dajta, samo deset, pet samo, druge pa vzemita vse.« je cvilil. Zaškripal je z zobmi, pobesnel od srda in že nagnil glavo, da bi ugriznil Dimača v meča. Pa se je vendar premislil in se zatekel k moledovanju. »Samo pet,« je vokal. »Samo pet, lepo prosim. Saj sem ga vama hotel jutri zjutraj vsega izročiti. Da, hotel sem. Krompir, to je življenje, to je življenje. Samo pet mi jih dajta!«

»Kje pa je druga vreča?« je Dimač vprašal na slepo srečo.

»Ni je več, sem pojedel,« se je glasil nedvomno resnični odgovor. »Samo to ga je še, kar ga je v vreči. Samo nekaj mi jih dajta, drugo pa naj bo vajino.«

»Požrl si ga!« je besnel Čok. »Polno vrečo si ga sam požrl, medtem ko so ti nesrečni smolikaveci umirali prav zaradi pomanjkanja krompirja! Na, to je zate! Pa še to! Na, ti svinja! Na, ti prasec!«

Prva brca je odtrgala Wentwortha od Dimačevih kolen, druga pa ga je nekolikokrat zakotalila po snegu. Čok je pa venomer nadaljeval.

»Pazi na svoje palce,« je bila edina beseda, ki je prišla iz Dimačevih ust.

»Ne boj se, saj rabim peto,« je odvrnil Čok. »Le pazi, boš videl, kako lepo mu bom v rebra izdolbel luknjo! Čeljust mu bom odčesnil. Na! Pa še to! Zakaj si nisem danes obul podkovanih škornjev. Ti mokasini niso nič prida! Ti svinja, ti!«

Tisto noč ni v naselbini nihče spal. Vso noč sta Dimač in Čok hodila po kočah in delila nesrečnim bolnikom zdravilni krompirjev sok. Vsak je dobil četrto žlice naen-

krat. Naslednji dan sta se vrstila: eden je spal, drugi je delal.

Kakor bi odrezal, smrti ni bilo več. Najslabotnejšim se je tako naglo obračati na bolje, da bi človek lastnim očem ne verjel. Tretji dan so po berglah prilezli iz koč bolniki, ki so bili že tedne prikovani na svoje postelje. In tisti dan je sonce na poti proti severu prvič radostno pogledalo čez skalnate stene soteske.

»Niti enega ne dobiš,« je Čok zabrusil cvilečemu in moledujočemu Wentworthu. »Skorbut te še potipal ni. Sam si požrl celo vrečo krompirja in ga imaš dovolj za dva deset let. Šele odkar sem tebe spoznal, razumem boga. Vedno sem se čudil, zakaj je pustil hudiča živega. Zdaj pa vem. Iz istih nagibov kakor jaz tebe. Pa je vendarle krivica, da kar v nebo vpije.«

»Dober svet,« je Dimač rekel Wentworthu. »Ti ljudje tukaj se naglo popravljajo. Midva s Čokom bova čez teden dni odrinila in tako boste sami ostali med njimi. Dobro veste, da že premissljujejo, kako bi vam v kar najobilnejši meri izkazali hvaležnost! Tamle je pot. V osemnajstih dneh pridete v Dawson.«

»Kar pobriši jo, Amos,« je dodal Čok, »če ne, bo tisto, kar sva midva imela, nedolžno božanje v primeri s tistim, kar so ti namenili tvoji ljubi prijatelji.«

»Gospoda, prosim vaju, poslušajta me,« je moledoval Wentworth. »Tujec sem. Poti ne poznam. Naj potujem z vama. Tisoč dolarjev vama dam, če mi dovolita oditi z vama.«

»Seveda,« je rekel Dimač in se hudomušno nasmehnil. »Če bo le Čok zadovoljen.«

»Kdo? Jaz?« in Čok je otrpnil kot drenov kol. »Kaj pa sem jaz? Lisne uši so otroci napuha, če bi jih človek primerjal z mojo ponižnostjo. Črvy, ličinka, brat govnača, otrok muhe enodnevnic. Ne bojim in ne sramujem se ničesar, kar leze, se plazí ali pika. Da bi pa potoval s tako zmoto stvarstva kot si ti, nak, tega pa ne bi prenesel. Izgini! Nisem prevzetan, toda če te samo pogledam, se mi kar želodec obrača.«

In tako je Wentworth odpotoval sam. Vlekel je sani, naložene s hrano, ki naj bi zadostovala do Dawsona. Bil je že miljo od naselbine, ko ga je dohitel Čok.

»Stopi no sem! Sem z njimi! Izkašljaj jih na dan!« se je oglašil njegov pozdrav.

»Ne razumem,« je rekel Wentworth in se tresel ob spominu na temeljite batine, ki mu jih je bil Čok naštel z rokami in nogami.

»Tistih tisoč dolarjev, no. Kaj ne razumeš? Tistih tisoč dolarjev, ki ti jih je dal Dimač za tisti garjavi krompir. Alo, na dan z njimi!«

In Amos Wentworth mu je ponižno in ne da bi črnil, izročil vrečico z zlatim prahom.

»Upam, da te bo spotoma vendar ugriznil kak dihur in ti vcepil rjovečo steklino.«

Tako se je Čok poslovil od Amosa Wentwortha — zmote stvarstva.

Deseto poglavje

KAKO STA PREKUPČEVALA Z JAJCI

Neko jutro, ko je bilo tako mraz, da je kar drevje pokalo, je v prostorni trgovini A. C. družbe v Dawsonu Lucila Arral pomignila Dimaču, naj pride k prodajni mizi, kjer je kupovala obleko. Bila sta sama, kajti prodajalec je bil pravkar odšel v skladišče. Kljub temu, da so bile ogromne peči na pol razbeljene, so Lucili nežne ročice tišale v kožuhovinah rokavicah.

Dimač se je njenemu molčecemu pozivu takoj pokoril. Sicer pa ni bilo tedaj v vsem Dawsonu moža, ki bi se ne bil počutil počaščenega, če bi »padel v oči« Lucili Arral, subretki majhne gledališke družbe, ki je vsak večer igrala v mestni operi.

»Vse je nekam mrtvo,« mu je potožila z ljubko nejevoljo, ko sta si podala roke. »Že ves teden ni bilo nobene stampede. Tisti maškardni ples, ki nam ga je nameraval prirediti Skiff Mitchell, je odgođen. Ljudem je začel pohajati zlati prah. Gledališče je vsak večer na pol prazno. In že cela dva tedna ni bilo pošte od onstran gora. Skratka, mesto se je skobacalo v svoj brlog in zadremalo. Treba ga je oživetiti in nama to ne bo težko. Ni ga na svetu, ki bi bil sposobnejši od naju, tem zaspencem malo nakaditi. Veste, Hudournika sem pustila na cedilu.«